
Jurij Fikfak

O jeziku dela Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild

Narodopisni znanstveni jezik je v procesu oblikovanja in določanja Drugega kot raziskovalne teme ustvarjal tudi podobo o sebi; na primeru dela Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild so predstavljene nekatere dileme jezikovnega oblikovanja spisov, posebej etnografskega sedanjika in implicitne vloge raziskovalca-pripovedovalca pri zapisovanju »objektivne« resničnosti.

In the process of forming and defining the Other as a research object the ethnographic scientific language also revealed an image of itself. Based on the example of "Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild" the author discusses several linguistic text-writing dilemmas, especially the ethnographic present tense, and the implicit role of the researcher-narrator in recording an "objective" reality.

Narodopisni znanstveni jezik je bil na prehodu iz 19. v 20. stoletje v nastajanju. V procesu oblikovanja in določanja Drugega kot raziskovalne teme je ustvarjal tudi podobo o sebi; z jezikom ali po jeziku so raziskovalci konstruirali in razširjali meje svojega objekta opisa.

Vsaka znanstvena disciplina poskuša vzpostaviti sebe kot znanost predvsem z jezikom, kar pomeni, da ostane vsaka dejavnost, zapisana v neznanstvenem jeziku, zunaj glavnega toka razmislekov v znanstveni skupnosti. Po Bourdieuju [1994] kaže raba jezika razmerja simbolične moči, v našem primeru med raziskovalci samimi, še bolj med uveljavljenimi znanstveniki in amaterji, in nenazadnje med raziskovalci in njihovimi informatorji.

Zagotovo v raziskavah ni takšne reči, kot je nevtrarno opisovanje ali nevtralni jezik, kakor so to dovolj jasno poudarili Bahtin [1981] in drugi, kar velja tudi v najbolj preprostem primeru, ko gledamo študije kot linearno deskripcijo [Hammersley in Atkinson 1992] situacije »kakor je« ali »kakor je bilo«. Koncept zapisovanja namreč obvezuje raziskovalca, da pove (majhne) zgodbe, ki re-konstruirajo raziskovalčevo dožemanje podobe sveta; znotraj konceptov izbire in zapisa se noben raziskovalec ne

more izogniti implicitni teoriji razumevanja podobe sveta in konceptom objekta/subjekta raziskave, raziskovalnih tehnik itd., kakršnikoli so že.

V oblikovanju narodopisja lahko zagledamo menjavo jezika in znanstvene terminologije kot znak znanstvenega razvoja in menjave paradigme. Vsak (znanstveni) jezik konstituira svoj objekt opisa. Narodopisec uporablja jezik kot glas o Drugem ali glas Drugega.

Nekaj primerov iz dela *Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild*¹ (Avstroogrska monarhija v besedi in podobi), največ iz besedil, v katerih pisci poskušajo opisati različne jezike, kulture in etnične skupine, kaže na različne rešitve in lahko oskrbi nekaj odgovorov na vprašanja o uporabljanem jeziku pripovedi in o položaju, ki ga (hoče) zavzema pripovedovalec nasproti objektu opisa. Posredno je lahko v tem okviru odgovorjeno tudi na vprašanja o tem, kakšna je izbira subjekta ali objekta opisa, kakšna je produkcija različnih podob sveta, kako poteka komunikacija med raziskovalcem in njegovim informatorjem in kako raziskovalec prevaja informatorjeva stališča in izjave.

Kateri jezik uporabljamo za prezentacijo ljudske kulture?

Izbira pripovednih tehnik je (in je bila) v veliki meri odvisna od habitusa, oblikovanega navadno v določeni 'narodopisni' šoli, ki določa, kateri postopki zaznavanja in opisovanja so del nevprašljive rutine ali znotraj tradicionalnega repertoarja načinov, na katerega morajo biti vprašanja rešena. Pri tem je potrebno razločevati med formalnim, neosebim stilom, pisanim navadno v tretji osebi ednine (ali množine), in neformalnim, impresionističnim stilom, navadno pisanim v prvi osebi. Vsekakor sama izbira pisnih procedur kaže na avtorjevo osnovno pripadnost določeni usmeritvi; pazljivemu bralcu pa besedilo pokaže tiste fine poteze čopiča [Ginzburg 1988], ki izdajajo avtorja in njegovo (njeno) razumevanje podobe sveta.

Pri branju in analizi besedil določenega obdobja so še dodatne težave, ki jih lahko opišemo kot vprašanja dvojnega ali celo večkratnega strukturiranja:

Kako nastane podrobna prezentacija ljudske šege? Navadno tako, da pisec preoblikuje dogodek ali več dogodkov, ki jih je opazoval, v razmeroma enotno besedilo. Mogoče se je zazdel dogodek obiskovalcu ali udeležencu neorganiziran, vendar je pisec v dogodku/ih poiskal tiste prvine, ki so zagotovile strukturno enovitost, in opustil tista dejstva, s katerimi bi jo zmanjšal ali iznakazil. S temi izbirami pa je avtor takoj predpostavil bistveno bolj organiziran dogodek, kot se je v resnici zgodil, v dogodku samem pa je lahko našel tiste poudarke, ki so bili za same udeležence le sekundarnega ali celo terciarnega pomena.

Prav tako se sodobnemu raziskovalcu transformacija zgodi, ko uporabi nekdanje konkretne opise za interpretacijo ljudske kulture in preteklim opisom pripiše nove pomene ali jih poskuša aktualizirati za današnje potrebe. Nenazadnje pa se največkrat zgodi, da raziskovalec opiše, prepíše načrt ali povzame dogodek, »kakor je bil«. Na ta način marsikdaj ponovi ravni razumevanja, ki jih najbolje opišemo s pojmom »common sense« ali po Bachelardu [1998] kot splošno spoznanje; glede na Alfreda Schütza [1982] bi bilo mogoče tudi reči, da pisec o objektu, to je o predmetu, ki je vržen pred njim, govori na ravni nestrukturiranega, netematiziranega govora ali znotraj pričakovanih polj neproblematičnosti.

¹ O delu je bilo organizirano znanstveno srečanje v Gozdu Martuljku [gl. Fikfak in Johler 1998].

Na organizacijo podatkov, na samo pripovedovanje in na izbiro jezika pripovedi odločilno vpliva še dejstvo, da je narativnost, ki sicer ni edina, gotovo primarna oblika organizacije naše izkušnje časa [Carr 1986: 4–5]. Ko začnem pripovedovati svojo izkušnjo, moram najprej v svojem spominu organizirati pretekle izkušnje, da bodo meni samemu dovolj smiselne, pri čemer izločim vse, kar s samo namero pripovedi nima veliko skupnega.² Seveda pa se moram ozirati tudi na poslušalca, ki pričakuje določeno stalnost dogodkov, idej in njihovo smiselno zaporedje. V pripovedi moram izbrati tiste ključne trenutke in občutja, ki bodo poslušalcu omogočali navezavo in ga animirali, da bo svojo izkušnjo logično povezal z mojo. Znotraj tega lahko razumemo potrebo po zgodbah, ne le v procesu pripovedovanja, marveč tudi samega pisanja.

Sedanjik etnografskega opisa

Gotovo je za označevanje dogajanja eden najbolj osnovnih členov v etnografskem opisu raba ustreznih slovničnih oblik pripovedi, posebej časa. Narodopisni pripovedovalec se je le redko odločal za preteklik, saj je največkrat to obliko uporabil le za opis konkretnih dogodkov ali za potopisna poročila. Na splošno pa je bil jezik opisov v 19. stoletju etnografski sedanjik, pri katerem je bil objekt opisa 3. oseba ednine ali množine.

V etnoloških in antropoloških delih je bila raba etnografskega sedanjika resno kritizirana, npr. pri Johannesu Fabianu, pri Konradu Köstlinu in Georgu Stockingu, bila pa je deležna tudi pozitivne afirmacije pri Karin Hastrup [prim. Fikfak 1999].

Sam študij etnografskega sedanjika terja analizo vloge pripovedovalca, opisovanega »objekta«³ pripovedi in vlogo jezika glede na različne vrste diskurza, npr. znanstvenega, filozofskega, ideološkega ali umetnostnega [Kunst - Gnamuš 1988; 1989], pri čemer sta pomembni tako analiza rabe sedanjika in rabe premege in indirektnega govora.

1. V delu *Austroogrška monarhija v besedi in podobi*, ki je nastalo na pobudo nadvojvode Rudolfa [prim. Fikfak in Jöhler 1998], je najpogostejša oblika rabe tretjeosebni množinski sedanjik tipa »delajo«, »pojejo«, »živijo«...

Ljudje, bolje rečeno ljudstvo, so množica nerazpoznavnih, nedoločljivih posameznikov, so razmeroma homogena skupnost ali »občestvo«; vendar ni nedefiniran samo objekt raziskave, prav tako ni problematizirana ali diferencirana sama raziskovalčeva perspektiva, kar lahko vidimo na primeru Spinčičevega opisa dogajanja po istrskih vaseh po nedeljski maši:

«Nach dem vormittägigen Gottesdienst verbleiben die Männer vor der Kirche oder sie versammeln sich auf irgend einem Platze im Ort, um den klic zu vernehmen, nämlich die Kundmachungen der weltlichen Obrigkeiten, betreffend die Waldabsteckungen, Recrutenaushebungen und überhaupt Alles, was zur Gemeindepflicht gehört. Das ist dann der Hauptgegenstand des Tagesgespräches, der Erwähnung und Auseinandersetzung, zuweilen auch des Streitens des betreffenden Bewohner.» [Spinčič 1891: 216]

Analiza navedka jasno pokaže, da je avtor opazovalec; z rabo tretje osebe množine se je izključil iz dogajanja, z njo je tudi ustvaril distanco do prikazane podobe. V prvi

² Na seminarju o narativnem intervjuju v Salzburgu leta 1990 smo to do neke mere preskusili pri praktičnih vajah v dvojicah, ko smo pripovedovali nekatere ključne dogodke v svojem življenju.

povedi gre za moške, ki čakajo in poslušajo klic; ta postane v drugi povedi glavni akter, saj je povod živahnemu dogajanju.

Opis sam kaže na stalnost, nepremakljivost nekega pojava in postane dokaz zanj. Navadno pripovedovanje zgodb z rabo tretje osebe priključuje položaje, ki predpostavljajo harmoničen kolektiv, znotraj katerega je le malo prostora za posameznika; navadno je izgubljen ali neprepoznaven. Po Paulu Feyerabendu [1986] lahko trdimo, da sta osnovna značilnost in učinek takšnega pripovedovanja poenostavitev akterjev in same pripovedi.

Tretja oseba množine postane resničnost, ki vzpostavi razmerje ONI in MI (JAZ). Tako je mogoče uresničiti razdaljo med raziskovalcem in raziskovanim. V neosebni stilu pripovedi ne spoznamo niti pravega objekta opisa (t. i. ljudstvo) niti samega pripovedovalca; kar ostane, so domneve o ljudstvu in o tem, da je besedilo napisal vsevedni pripovedovalec, ki se včasih zdi podoben realističnemu pisatelju tistega časa. Česar v teh zgodbah pogrešamo, so stališčne propozicije, ki bi nam dale nekaj podatkov o avtorjevem razumevanju in vključevanju v opisane dogodke.

Ta podoba nikakor ni enoznačna, saj je obstajalo več rešitev pri opisih z rabo tretjeosebne množinskega etnografskega sedanjika. Avtorji včasih razlikujejo opisano »ljudstvo« po starosti, spolu, stanovski pripadnosti ...

Opisom s tako rabo etnografskega sedanjika je v veliki meri impliciten t. i. dejstveni pogled [Bonš 1982; Jeggler 1991]. Posebej v 19. stoletju je bil priznan kot znanstven, saj je uveljavljal stališče, ki je v obstoječem znanstvenem diskurzu z odsotnostjo prvoosebne govora in s tretjeosebno pripovedjo ustvarilo občutek objektivnosti. V jeziku tistega časa je predpostavljala neposreden dostop do opisane resničnosti, pomenil pa je tudi realizacijo želje, opisati stvari, »kot so«, brez kakršnegakoli deleža osebne stališča, brez stališčnih propozicij, ki bi ta osebni pogled ali izkušnjo pokazale, npr. »Videl sem ...«, »Z mojega stališča ...« itn., a tudi brez pozornosti za posamične realizacije, ki bi skazile skoraj nomotetično veljavnost samih izjav.

2. Poskusi nevtralizirati in posplošiti opis so se najbolj izrazito pokazali v opisu z rabo brezosebne sedanjika, ki ga v primeru dela *Austroogrška monarhija v besedi in podobi* kaže formula: »es gibt ..., man macht ...« ali kakor je opisano v naslednjem navedku:

«In der Regel tanzt man im Freien und am häufigsten den beliebten kroatischen Nationaltanz »kolo«, wobei die Musikanten auf einem höher und einem tiefer gestimmten klarinetähnlichen Instrument (sopila) oder auf dem Dudelsack spielen...» [Spinčić 1891: 217–18]

Za analizo lahko uporabimo specifično izhodišče, saj iščemo razlike med izjavami, ki se nanašajo na splošno, in tistimi, ki opisujejo posamezno. Posameznik kot objekt opisa najprej izgine na ravni časovne definicije *in der Regel, am häufigsten*, a tudi definicije samega objekta opisa *man* (isti avtor v besedilu uporablja tudi *Landmann, Jedermann* in glasbenikov *Musikanten ... spielen*). S tem izborom bi lahko opisali katerokoli skupino ali narodnost v cesarsko-kraljevi monarhiji. Nato sledi umestitev s poimenovanjem narodnosti, plesa in samih glasbenih instrumentov. Obe tehniki, raba splošnega in partikularnega pogleda, kakor tudi njuno menjavanje kažeta, da želi pisec naslovniku na poseben način približati ljudstvo v Istri, ga prikazati podobnega ali sorodnega duha, kot ga imajo drugi prebivalci v monarhiji; poimenovanja pa kažejo na specifičnost prostora.

Opisovanje pokrajinskih in nacionalnih značilnosti je v delu v veliki meri tipizirano, kar potrjuje tudi zgornji primer; hkrati so skoraj pri vseh upodobitvah skupin opisi

značilnosti, ki govore o tem, v čem se prebivalci posebej odlikujejo in kako prispevajo k nenavadnim, včasih celo monumentalnim dimenzijam monarhije. Kako se da to narediti, je pokazal avtor pri upodobitvi fizičnih lastnosti istrskega človeka:

«Die physische Ausdauer der istrianischen Landbevölkerung, sowie der Quarnerbewohner ist geradezu fabelhaft. Folgendes Beispiel aus der Wirklichkeit mag dieselbe illustrieren: ein junger Bauer von gewöhnlicher Constitution auf der Insel Cherso (Cres) ging während der Weinlese an ein und demselben Tage dreimal zwei Stunden weit um den mit Most gefüllten Schlauch. Bei zwölfstündigen Gänge trug er durch sechs Stunden eine Last von beiläufig 60 bis 70 Kilogramm. Abends ging er auf den Fischgang und ruderte bis Mitternacht; den folgenden Tag arbeitete er wieder von 5 Uhr morgens bis 3 Uhr Nachmittags und Abends fand er Erholung bei seinem Liebchen, mit welchem er im süßen Zwiegespräch bis in die späte Nacht verweilte. Wer würde auch von der Liebsten früh scheiden?» [Zuckerkindl in Vipauz 1891: 159]

Konkretni primer je uporabljen kot metonimija, da bi bila tipologija in z njo stereotipi, ki jih avtor želi predstaviti, učinkovita. Ljudje te dežele niso le močni, po svoje so kar »mitične« figure možnosti, ki jih (lahko) ponuja življenje v avstroogrski monarhiji.

3. Seveda pa pisci niso zanemarjali tudi možnosti, da dajo prostor govoru samega ljudstva, npr. pri opisu koledovanja, novoletnega obrednega obiskovanja hiš v obliki premega govora:

*«Tako budi!» (So geschehe es!) ...
«Trage, trage Früchte, schöne Rebe,
sonst haue ich die den Kopf ab.»*

(Spinčič 1891, 220)

Primeri kažete na največkrat uporabljen postopek pri rabi in prezentaciji premega govora. Pomemben je bil takrat, ko je kazal na formulaično, obredno strukturo ljudske kulture, na njeno brezčasno dimenzijo, kar je bilo zelo pogosto pri narodopisnih opisih v 19. stoletju. Navedki v izvorniku so bili za avtorje, ki niso pripadali niti nemški niti madžarski narodni skupnosti, tudi priložnost, da pokažejo na večjezikovno in večnarodno sestavo monarhije, samim snovalcem pa so omogočili uveljavitev posebnega avstroogrškega pogleda. V vsakem primeru pa drugi, zgolj nemški prevod obredne formule kaže na samoumevnost, s katero so bili daljši navedki natisnjeni brez besede v izvornem jeziku.

4. V narodopisnih opisih 19. stoletja pa je obstajala tudi tretja možnost, s katero je pisec poudaril svoje osebno stališče do prikazanega, to so primeri tipa »videl sem ...«, »tam sem bil ...« idr. Gre za prvoosebni edninski preteklik, ki so ga uporabljali pretežno v potopisnih poročilih, med avtorji pa predvsem Janez Trdina. Danes zelo zanimiv in poveden način oblikovanja besedila v svojem času ni veljal za narodopisnega [Fikfak 1999: prim.] Ta neobstoječi primer bi v delu *Avstroogrška monarhija v besedi in podobi* pomenil premik od splošne k bolj natančni, osebni perspektivi in bi upovedil izraženo stališče. V takih primerih bralec namreč ve, da je bil raziskovalec zraven in da je tisto, kar lahko bere kot naslovnik, specifičen prispevek o enem ali več primerih, saj raba preteklika dogodek navadno umesti v določen čas. Marsikdaj sledi tipizacija, pri kateri je opisano navedeno kot primer, kako se nekaj, na primer določena šega, na splošno dogaja.

5. Vendar vse povedano ne pomeni, da je raba etnografskega sedanjika nesprejemljiva. Če uporabljamo orientacije⁵ Eliotta Oringa o ljudski kulturi in njenem funkcioniranju [1993], lahko zagledamo etnografski sedanjik kot obliko prezentacije nečesa splošnega, dela skupnosti, obrobne, tradicionalne, tudi »face to face« komunicacije idr. Vedno gre za medigro med splošnim in posameznim, med totalnim in partikularnim pogledom, med osebnim in brezosebnim stilom pripovedi. Z izbiro jezika imamo v glavnem vedno dve rešitvi: prva je prvoosebna pripoved, v kateri avtor pokaže in implicira svoj položaj; druga je brezosebna, v glavnem s tretjo osebo množine, v njej prevladujejo kolektiv, skupina, splošno, tradicionalno, zanjo je značilen časovni kontinuum, splošna prepričanja idr. Avtor ima vedno na voljo več oblik pripovedi, zavedati pa se mora omejitev, tematizirati mora možnosti in ustreznost posamezne izbrane oblike, da bi se izognil dvema čerema, prvi, upodabljanju harmoničnega kolektiva, a hkrati tudi drugi, zgolj osebnemu, dnevniškemu, kvazi-literarnemu zapisovanju narodopisja.

Pripovedovalec v narodopisnih besedilih

Najbolj pogosto stališče, ki ga je zavzel raziskovalec v 19. stoletju je bil položaj avktorialnega – vsevednega pripovedovalca. V tem primeru je avtor navadno izbral tisto perspektivo, ki mu je dovoljevala »objektivni« opis in mu zagotavljala primeren položaj znotraj znanstvenega diskurza. Seveda ni bilo nobene garancije, da bo perspektiva sama po sebi naredila stališče za znanstveno niti da bo avtor sprejet v znanstveno skupnost. Opis vsevednega pripovedovalca pa je lahko imel tudi drugačne namere:

«Betrachten wir unseren Landmann oder wie wir ihn gewöhnlich nennen, unseren Mandriere etwas näher. Vor Allem besitzt er im Grunde seines Herzens festen Glauben und echte Frömmigkeit. Wenn in seiner Pfarre Ave Maria oder die Sterbeglocke geläutet wird, unterbricht man das Gespräch, läßt die Arbeit stehen; Jedermann entblößt das Haupt und betet. Man bekreuzigt sich selbst, bevor man morgens das Haus verläßt, wenn der Blitz leuchtet und der Donner kracht, das Brot, bevor man es anschneidet, den Mund, wenn man gähnt, die Erde, bevor man den Pflug über sie zieht.» [Tomasin 1891: 191]

Opis »mandrijerjev«, ki ga je napisal duhovnik Peter Tomasin, kaže, da nas hoče pripovedovalec prepričati o svojem globokem vpogledu v dejanje in nehanje slovenskih prebivalcev v okolici Trsta; pisec upodablja vsakdanje življenje, kakor ga (po njegovem mnenju) na splošno živi t. i. slovenski Landmann ali Jedermann, tudi tako, da poišče in izpostavi razliko z »bolj civiliziranim« prebivalcem mesta.

V primeru osebne perspektive bi pripovedovalec izpovedal stališča, s katerimi bi pokazal svojo distanco, saj je razumljivo, da piscu ne more biti vse jasno. Posebej pogosto naletimo na take položaje v potopisih, ko popotnik – pisec besedila – opisuje zgolj dogodke, ki jih je videl, in nima nobenega pregleda nad tem, kaj se je zgodilo prej ali potem, ko je bil na določeni lokaciji.

Vendar tak način avtorizacije besedila v delu *Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild* manjka. Gre za to, da ni primerna oblika reprodukcije znanj o

⁵ Oring uporablja izraz orientacije namesto definicije, saj se želi že na samem začetku (formalno) izogniti težavam neskončnega definitoričnega regresa.

pokrajini, narodu ali specifični lokaciji; ni primeren način za opisovanje domovine ali države za reprezentativne namene. Predvideni naslovnik je oblikoval tudi avtorjevo izbiro, uokvirjanje in poudarjanje predstavljenih dogodkov. Monumentalno delo, ki se je kasneje izkazalo za zadnji poskus, prikazati ljudsko kulturo avstroogrške monarhije, preprosto ni dovoljevalo obskurnega, trivialnega ali osebnega distanciranja do nameravane in željene podobe sveta. Delo, več kot dvajset zvezkov, je moralo prikazati, upodobiti nadčasovne dimenzije Avstro – Ogrske.

Viri in literatura:

- Bachelard, G. 1998: *Oblikovanje znanstvenega duha*. Ljubljana: Studia Humanitatis, 1998.
- Bahtin, M. 1981: *The Dialogic Imagination. Four Essays by M. M. Bakhtin*. M. Holquist (ur.). Austin, University of Texas Press.
- Bonß, W. 1982: *Die Einübung des Tatsachenblicks, Zur Struktur und Veränderung empirischer Sozialforschung*, Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- Bourdieu, P. 1994: *Language and Symbolic Power*. J. B. Thompson (ur.), Cambridge, MA: Harvard University Press, 1994.
- Carr, D. 1986: *Time, Narrative and History*. Bloomington, Indiananapolis: Indiana University Press, 1986.
- Feyerabend, P. K. 1986: *Wider den Methodenzwang*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1986.
- Fikfak, J. 1999: *Ljudstvo mora spoznati sebe*. ZRC SAZU in Forma 7, Ljubljana.
- Fikfak, J. in R. Johler (ur.) 1998: *Ljudska kultura med državo in narodom, Narodopisja na prelomu stoletja v Srednji Evropi in »Avstro-ogrška monarhija v besedi in podobi«*, Ljubljana - Wien 1998.
- Ginzburg, C. 1988: *Spurensicherungen. Über verborgene Geschichte, Kunst und soziales Gedächtnis*. München: DTV, 1988.
- Hammersley, M., and P. Atkinson 1992: *Ethnography. Principles in practice*. London and New York: Routledge, 1992.
- Jeggle, U. 1991: *Volkskunde*. Handbuch Qualitativer Sozialforschung, U. Flick idr. (ur.), 56. München.
- Kunst-Gnamuš, O. 1988: *Nasprotje med znanstvenim in ideološkim diskurzom*. Razpol 4, Glasilo Freudovskega polja, Društvo za teoretsko psihoanalizo, Ljubljana, 74–91.
- Kunst-Gnamuš, O. 1989: *Proizvodnja pomenskih vrednosti v filozofskem in znanstvenem govoru*. Problemi 1, 74–89.
- Oring, E. (ur.) 1993: *Folk Groups and Folklore Genres, An Introduction*. 7. Logan, Utah: Utah State University Press.
- Schutz, A., 1982: *Das Problem der Relevanz*. Suhrkamp, Frankfurt am Main.
- Spinčić, A. 1891: *Volksleben der Slaven in Istrien*. Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild. Das Küstenland (Görz, Gradiska, Triest und Istrien), 208–230.
- Tomasin, P. 1891: *Volkscharakteristik in der Umgebung von Triest*. Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild. *Das Küstenland (Görz, Gradiska, Triest und Istrien)*, 190–197.
- Zuckerkindl, E. in K. Vipauz. *Zur physischen Beschaffenheit der Bevölkerung des Küstenlandes*. Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild. *Das Küstenland (Görz, Gradiska, Triest und Istrien)*, 153–160.

*Summary***On the Language in "Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild (The Austro-Hungarian Monarchy in Words and Pictures)**

In the second half of the 19th century ethnographers (researchers and collectors of folk culture) intensively strived to discover the elements of folk tradition which would point to a specific role, meaning and justification of Slovene culture and identity. This is clearly visible in the contributions for the volume of "Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild" which had been initiated by Archduke Rudolf and which was the final monumental piece on (folk) cultures of the Austro-Hungarian Monarchy.

When writing about the object of their interest writers stressed above all various attractive phenomena and sides of folk culture in order to convey the diversity and wealth of different cultures and languages of the Monarchy. To achieve this they employed a number of typifications through different linguistic means. The ethnographic present tense was most often employed for descriptions, and individual examples of model lifestyle or outstanding characteristics of individuals thus became an illustration of possibilities and accomplishments within the Monarchy; the linguistic form of the present tense thus became the foundation for the image of an unchangeable world and lifestyle in which (almost) everyone could find his or her right position.

Despite numerous efforts to convey a harmonious image of the Austro-Hungarian Monarchy writers in their descriptions could not steer free of certain pitfalls which stem from the superior position of the researchers toward their research "objects."